
Господарське право і процес

УДК 347.19

DOI 10.33244/2617-4154.2(11).2023.66-75

С. В. Дяченко,

канд. юрид. наук, доцент

e-mail: sv_dyachenko@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-0104-2769;

А. А. Щербина,

здобувач першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти Навчально-

наукового інституту права,

Державний податковий університет

e-mail: shcherbyna.alona1@gmail.com

ORCID ID 0000-0003-0138-0132

ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ – ЗУПИНЯТИ НЕ МОЖНА ПРОДОВЖУВАТИ

Стаття висвітлює особливості, зміни та нововведення господарського судочинства у період воєнного стану. У статті вказані основні засади та методи регулювання господарського процесу за період від 24 лютого 2022 року. Проаналізовано чинне законодавство України щодо внесення корективів, роз'яснень та змін у цілому.

Умови воєнного стану суттєво вплинули на економічну діяльність підприємств. Були введені обмеження на перевезення товарів, що вплинуло на їх виробництво та продаж. Також підприємства можуть бути змушені зупинити свою роботу у зв'язку з обмеженням руху людей на певних територіях або заборонами на проведення заходів, що можуть викликати небезпеку.

У таких умовах господарські спори набувають особливої важливості, оскільки економічна стабільність підприємств стає надзвичайно важливою для забезпечення функціонування економіки країни. І водночас в умовах воєнного стану можуть виникати нові господарські спори, пов'язані з обмеженнями на рух товарів та послуг, порушенням договірних зобов'язань, зміною умов оплати та багатьма іншими факторами. Аргументовано, що війна на території України та її наслідки вплинули на судову систему, що призвело до коректив у судових господарських процесах.

З'ясовано, що на сьогодні господарські суди умовно можна поділити на ті, що взагалі не можуть працювати (їхні справи передано до інших судів, що розташовані на більш безпечних територіях), ті, що працюють у штатному режимі з дотриманням рекомендацій стосовно безпеки, та ті, режим роботи яких максимально наближений до штатного (господарські суди Запорізької, Донецької, Харківської і Луганської

областей та Східний апеляційний господарський суд). Загалом господарське судочинство продовжує здійснюватися, справи розглядаються, рішення ухвалюються [8].

Доведено, що у разі введення в Україні воєнного стану, господарське судочинство не припиняє свою діяльність, але деякі його аспекти змінилися.

Ключові слова: судовий процес у період війни, господарське судочинство, останні зміни в законодавстві, вдосконалене врегулювання процесу, процедура судочинства.

Метою дослідження є господарське судочинство під час воєнного стану.

Постановка проблеми. Ситуація, яка сьогодні складається в країні, вимагає незвичних рішень та ідей для покращення доступу до суду. Як ніколи раніше, усі виклики, з якими стикається судова система щодо запровадження електронного правосуддя, мають бути вирішені якомога швидше та без зволікань. Зайвий формалізм у таких ситуаціях підриває авторитет судової влади, яка має захищати інтереси своїх громадян.

Постановка завдання. Теоретичне обґрунтування важливості врегулювання на законодавчому рівні не лише в цілому судочинства як форми здійснення судових дій, а і конкретно господарський судовий процес у період воєнного стану, з'ясування необхідності розробки рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства, впливу воєнного стану на господарське судочинство в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти господарського судочинства у період воєнного стану вивчали такі науковці, як: О. Бакшеев, А. Недошитко, О. Корчинська, У. Ватаманюк-Зелінська, О. Кілочко, М. Зелінський та ін.

Виклад основного матеріалу. 24 лютого 2022 року у зв'язку із вторгненням російської федерації в Україну по всій країні було введено воєнний стан, який продовжено рядом указів Президента України. В умовах воєнного стану держава робитиме все можливе для налагодження та стабільного функціонування своїх органів.

Погоджуємося з думкою авторів А. Недошитко та О. Корчинської стосовно того, що важливо та необхідно здійснювати правосуддя судами в умовах воєнного стану, адже саме на суди покладено конституційну функцію захисту прав громадян, яка не може підлягати обмеженню навіть під час воєнного часу [23].

Конституційне право кожного на судовий захист є непорушним. Особливо під час війни держава повинна забезпечити право кожного на судовий захист [1].

Відповідно до статей 10 та 122 Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» під час дії воєнного стану повноваження суду не можуть бути припинені чи обмежені. Крім того, стаття 26 цього Закону передбачає, що правосуддя на територіях, де діє воєнний стан, здійснюється лише судами, а будь-яке скорочення або прискорення судового розгляду заборонено [2].

Проте не завжди можна гарантувати безперебійну роботу судів під час війни. Крім того, є суди, які взагалі не функціонують, оскільки вони розташовані в окупованих зонах або зонах конфлікту.

Так, 89 приміщень (11 %) судів пошкоджені або повністю зруйновані. Найбільше пошкоджено приміщень судів у Харківській (18 приміщень), Донецькій (12 приміщень), Херсонській (10 приміщень) та Миколаївській (13 приміщень) областях [11].

Господарське судочинство – це галузь права, яка регулює відносини з питань господарської діяльності підприємств, організацій та фізичних осіб-підприємців.

Однією з основних функцій господарського суду є розгляд господарських спорів, які виникають між підприємствами, організаціями та фізичними особами-підприємцями. Після введення воєнного стану господарський суд продовжує свою роботу, оскільки економічна діяльність підприємств є важливою складовою для забезпечення функціонування держави.

Згідно з чинним законодавством України господарські суди мають право звертатися до органів влади з проханням надати допомогу у забезпеченні безпеки під час розгляду господарських спорів. Така допомога включає заходи зі збереження доказів, охорони майна та забезпечення безпеки учасників судового процесу [22].

Умови воєнного стану вплинули на роботу судів у частині термінів розгляду господарських справ. Законодавство передбачає певні терміни для розгляду справ у господарських судах, проте в умовах воєнного стану ці терміни змінились відповідно до обставин.

Питання процесуального забезпечення є одним із ключових під час судового розгляду. Прямих вказівок на те, що воєнний стан є підставою для продовження процесуальних строків, у нашому законодавстві не встановлювалось.

Проте ухвалені Радою суддів України (далі – РСУ) рекомендації від 2 березня 2022 року вказують, що виважено підходити до питань, пов'язаних з поверненням різних процесуальних документів, залишення їх без руху, встановлення різних строків, за можливості продовжувати їх щонайменше до закінчення воєнного стану» [12].

Тому, РСУ визнає воєнний стан об'єктивною та поважною причиною для продовження випробувального терміну.

Отже, воєнний стан є поважною причиною пропуску строку, але пам'ятайте, що кожен випадок є індивідуальним і остаточне рішення прийматиме суд, оцінюючи всі обставини.

Наприклад, у справі № 910/7385/22 Суд вказав, що, як зазначає позивач, відсутні підстави для звільнення відповідача від відповідальності щодо сплати пені за прострочення оплати, оскільки введення воєнного стану на території України за Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 не впливає на спірні правовідносини, оскільки заборгованість виникла до введення воєнного стану на території України, а відповідачем не вказано причинно-наслідковий зв'язок між введенням воєнного стану та неможливості виконання ним грошового зобов'язання [19].

А ось у справі № 910/3648/22 Суд постановив, що, враховуючи як те, що розгляд цієї справи в суді першої інстанції відбувся у період воєнного стану, так і те, що як позивач, так і відповідач фактично не подали до суду першої інстанції всі наявні у них докази, та те, що частину з наданих доказів учасники судового процесу подали саме на виконання вимог ухвали суду апеляційної інстанції, колегія суддів вважає за доцільне

для забезпечення сторонами рівних прав під час судового розгляду розглядати справу, по суті, з урахуванням усіх доданих учасниками судового процесу в суді апеляційної інстанції доказів [16].

З огляду на тривалі повітряні тривоги у місті Київ постійні відключення електроенергії, зокрема й аварійне, які серед іншого відбуваються без дотримання графіків відключення, що в будь-якому випадку впливає на можливість вчасного виконання учасниками судового процесу вимог ухвали суду, колегія суддів вважає за доцільне задовольнити клопотання позивача та поновити йому строк надання письмових пояснень і витребуваних ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 16.11.2022 у справі № 910/3648/22 доказів [16].

Також у справі № 922/3642/21 було вказано суддею, що з урахуванням положень указів Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», від 14.03.2022 № 133/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» (затвердженого Законом України від 15.03.2022 № 2119-IX), від 18.04.2022 № 259/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» (затвердженого Законом України від 21.04.2022 № 2212-IX), від 17.05.2022 № 341/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» (затвердженого Законом України від 22.05.2022 № 2263-IX), від 12.08.2022 № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» (затвердженого Законом України від 15.08.2022 № 2500-IX) Східний апеляційний господарський суд здійснює розгляд справи № 922/3642/21 у розумний строк, тобто такий, що є об'єктивно необхідним для забезпечення можливості реалізації учасниками справи відповідних процесуальних прав [15].

Стосовно форс-мажорних обставин Суд роз'ясняє таке, що скажник вказує, що листом від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1 ТПП України засвідчено форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію російської федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану з 5 годин 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». Вказані обставини внаслідок розділу 10 договору поставки є форс-мажором (обставинами непереборної сили) та звільняють сторони від відповідальності [17].

У справі № 910/12280/22 колегією суддів взято до уваги той факт, що відповідач є стратегічно важливим підприємством залізничного транспорту, яке здійснює вантажні, пасажирські перевезення, в умовах воєнного стану працює в посиленому режимі, яке після початку збройної агресії виконує евакуаційні рейси, перевезення військових і військових вантажів по всій Україні в умовах здійснення ракетних обстрілів залізничної інфраструктури та відновлення інфраструктури власними силами, засобами і коштами з метою підтримки обороноздатності держави, і стягнення з останнього значних сум штрафів загрожує зривом плану пасажирських і вантажних перевезень, ремонту рухомого складу та верхньої будови колії на залізницях України, що зі свого боку може призвести до негативних наслідків для держави в умовах воєнного стану [14].

Варто наголосити, що саме наявність чіткої нормативної бази, яка вміщує в себе найбільш ефективні процесуальні механізми, забезпечить неухильне дотримання

встановленого порядку всіма учасниками судового процесу на його стадіях та під час вчинення окремих процесуальних дій [6].

Також варто зазначити, що під час оголошення повітряної тривоги суди припиняють свою діяльність і не проводять судові засідання, забезпечуючи максимальну безпеку для учасників процесу.

У зв'язку з оголошенням сигналу «повітряної тривоги» в місті Київ, судові засідання по справі № 920/1316/21 не відбулось з метою збереження життя, здоров'я та забезпечення безпеки відвідувачів, суддів, працівників апарату суду [20].

Відповідно до п. 1 наказу Голови Північного апеляційного господарського суду від 03.03.2022 «Про встановлення особливого режиму роботи Північного апеляційного господарського суду в умовах воєнного стану» встановлено тимчасово до усунення обставин, які зумовили загрозу життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників суду, в умовах воєнної агресії проти України зупинено здійснення судочинства Північним апеляційним господарським судом [18].

Відповідно до п. 2 наказу Голови Північного апеляційного господарського суду від 31.03.2022 «Про внесення змін до наказу від 03.03.2022 № 10 «Про встановлення особливого режиму роботи Північного апеляційного господарського суду в умовах воєнного стану» визнано таким, що втратили чинність, зокрема пункт 1 наказу Голови суду від 03.03.2022 № 10 «Про встановлення особливого режиму роботи Північного апеляційного господарського суду в умовах воєнного стану» [18].

Правильність визначення юрисдикції справи має суттєве значення, оскільки впливає на час ухвалення рішення по справі, і, відповідно, відновлення порушеного права, спливу строків позовної давності та інші процесуальні питання [7].

Так, 3 березня 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо стихійного лиха, воєнних дій та заходів щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами. У разі антитерористичної або інших виключних обставин робота суду може бути припинена з одночасним визначенням іншого суду, який територіально є найближчим до суду, діяльність якого призупинено.

Відповідно до розрахунків на листопад 2022 року 26 % (200) судів змінили територіальну підсудність у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану; 5 % (40) із загальної кількості судів та 20 % із судів, що змінили територіальну підсудність, уже її відновили [11].

Робота суддів небезпечна через військові дії в різних куточках України. Оскільки під час оголошення воєнного стану суди не можуть здійснювати правосуддя, змінено підсудність справ, які розглядаються цими судами. Тобто функціонування певного суду залежить від місцевих умов, у яких він перебуває.

Також варто згадати про новий законопроект № 8358 «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо здійснення судочинства під час дії воєнного чи надзвичайного стану та врегулювання спорів за участі судді» [9].

Законопроектом пропонується:

– передбачити можливість делегування повноважень секретаря, іншим працівникам суду та можливість їх дистанційної роботи;

– встановити, що суд має викликати або повідомляти учасників судового процесу усіма відомими засобами зв'язку (телефонними повідомленнями, смс-повідомленнями, електронною поштою, кур'єрськими повідомленнями тощо) та оголошеннями на офіційному вебсайті суду. При цьому судова повістка вважається врученою учаснику судового процесу лише за умови отримання судом посвідчення або підтвердження про виклик чи повідомлення;

– забезпечити проведення підготовчого провадження та/або основного засідання в розумний строк з урахуванням імовірності участі у процесі сторін;

– розширити сферу застосування письмового провадження у судах усіх юрисдикцій;

– удосконалити та забезпечити можливість дистанційного доступу до автоматизованої системи Електронного суду з використанням власного кваліфікованого електронного підпису судді;

– удосконалити процедуру вирішення спорів із залученням судді.

На сьогодні цей проект Закону перебуває на етапі ознайомлення.

Крім того, в умовах воєнного стану збільшилась кількість господарських справ, пов'язаних з постачанням продуктів харчування та інших матеріальних ресурсів, необхідних для забезпечення армії та населення в цілому. Такі справи розглядаються в пріоритетному порядку, для забезпечення надання необхідних послуг і матеріальних ресурсів населенню та військовим частинам.

Висновки. Вважаємо, що у Господарському процесуальному кодексі України має бути окремий розділ, що регулюватиме проведення судочинства в умовах воєнного стану. Це важливо, оскільки якщо процедура не захищає суб'єктивні права та інтереси, визначені нормами матеріального права, закон не працюватиме.

Умови воєнного стану вплинули на господарське судочинство в Україні, але водночас стала очевидною важливість забезпечення безпеки і захисту прав та інтересів учасників судового процесу. Відновлення ефективного господарського судочинства в умовах воєнного стану вимагає співпраці всіх відповідальних сторін, зокрема органів влади, судів і громадськості, для забезпечення правової стабільності та розвитку економіки країни.

У статті теоретично обґрунтовано важливість врегулювання на законодавчому рівні не лише в цілому судочинства як форми здійснення судових дій, а і конкретно господарський судовий процес у період воєнного стану.

Сьогодні ми об'єднані однією метою – Перемогою України. Тож кожен з нас робить свій вклад у цю нележку, але досить важливу справу для досягнення поставленої мети. Ми зобов'язані показати усьому світу нашу єдність і незламність духу. Саме наша Перемога надасть змогу створити нові умови, щоб бізнес як український, так і закордонний не боявся працювати та розвиватися в Україні.

Досліджуючи цю тематику, у назві статті ми б проставили кому так: «Господарське судочинство під час воєнного стану – зупиняти, не можна продовжувати»

Обмірковуючи викладене, можете проставити кому, відповідно до своїх поглядів, в іншому місці, проте авторам статті було б цікаво ознайомитись з вашою думкою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : з офіц. тлумаченням Конституційного Суду України. Київ : Ліра, 2022.
2. Господарський кодекс України : чин. законодавство зі змінами та допов. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Господарський процесуальний кодекс України : чин. законодавство зі змінами та допов. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Цивільний кодекс України : чин. законодавство зі змінами та допов. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII, станом на 31 груд. 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 23.02.2023).
6. Дяченко С. В., Шпак М. І. Нормативне закріплення принципу розумності строків у цивільному судочинстві та проблематика його реалізації. *Вчені записки таврійського національного університету імені В. І. вернадського*. 2019. Т. 30, № 6. С. 46–50.
7. Дяченко С. В., Довга М. О. Особливості юрисдикції господарських судів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Електронне наукове видання. 2022. № 1. С. 87–93.
8. Повідомлення про розширену нараду за участю суддів КГС ВС та керівництва апеляційних і місцевих господарських судів щодо підсумків роботи господарських судів України у 2022 році. URL : <https://court.gov.ua/press/news/1386291/>
9. Дистанційне правосуддя під час війни: у Раді зареєстровано законопроект від 15.12.2022 № 8358. URL : <https://thepage.ua/ua/news/distancijniy-sud-pid-chas-vijni-zakonoprojekt-8358-vzhe-v-radi>
10. Войцеховський М. Скасування Господарського кодексу: варто чи ні? *Юридична газета*. URL : <https://radako.com.ua/news/skasuvannya-gospodarskogo-kodeksu-varto-chi-ni>
11. Інформація про стан здійснення правосуддя господарськими судами України та Касаційним господарським судом у складі Верховного суду в 2022 році. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_zbor_sud.pdf
12. Рішення Ради суддів України від 5 серпня 2022 року. URL : <https://court.gov.ua/archive/1305465/>
13. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів : Закон України. URL : https://ips.ligazakon.net/document/t161402?an=&ed=2022_01_01&dtm=&le=
14. Постанова Північного Апеляційного Господарського суду по справі від 17.02.2023 № 910/12280/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109042660>

Дяченко С. В., Щербина А. А. Господарське судочинство під час воєнного стану – зупиняти не можна продовжувати

15. Постанова Східного Апеляційного Господарського суду по справі від 17.02.2023 № 922/3642/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109042751>
16. Постанова Північного Апеляційного Господарського суду по справі від 15.02.2023 № 910/3648/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109013160>
17. Постанова Центрального Апеляційного Господарського суду по справі від 16.02.2023 № 904/2859/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109014068>
18. Постанова Північного Апеляційного Господарського суду по справі від 13.02.2023 № 910/3984/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108954448>
19. Постанова Північного Апеляційного Господарського суду по справі від 07.02.2023 № 910/7385/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108873216>
20. Постанова Східного Апеляційного Господарського суду по справі від 31.01.2023 № 920/1316/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109012975>
21. Дяченко С. В., Сидорчук В. О. Верховенство права: науковий погляд, нормативне закріплення. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 6. С. 71–77.
22. Дяченко С. В., Цісар Г. І. Реалізація принципу верховенства права через призму електронного судочинства: теоретичні та практичні підходи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. Т. 6, № 1. С. 111–114.
23. Корчинська О., Недошитко А. Ensuring financial and economic security of enterprises in modern conditions. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. No. 5(7). URL : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5\(7\)-170-180](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5(7)-170-180) (date of access: 25.02.2023).
24. Січко Н. П., Дяченко С. В. Мораторій на відкриття проваджень щодо банкрутства під час воєнного стану. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*. 2022. С. 185.

REFERENCES

1. Constitution of Ukraine : with official interpretation of the Constitutional Court of Ukraine. Kyiv : Lira, 2022.
2. Economic Code of Ukraine: act. legislation as amended and supplemented. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Economic Procedural Code of Ukraine: act. legislation as amended and supplemented. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
4. Civil Code of Ukraine: act. legislation as amended and supplemented. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. On the legal regime of martial law: Law of Ukraine dated May 12, 2015 No. 389-VIII, as of December 31 2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (access date: 02/23/2023).
6. Dyachenko S. V., Shpak M. I. Normative consolidation of the principle of reasonableness of terms in civil proceedings and the problems of its implementation. *Scientific notes of tauria national university named by V. I. Vernadsky*. 2019. Vol. 30, No. 6. P. 46–50.
7. Dyachenko S. V., Dovha M. O. Peculiarities of the jurisdiction of commercial courts. *Analytical and comparative jurisprudence*. Electronic scientific publication. 2022. No. 1. P. 87–93.

Дяченко С. В., Щербина А. А. Господарське судочинство під час воєнного стану – зупиняти не можна продовжувати

8. Notice of an extended meeting with the participation of judges of the Supreme Administrative Court of Ukraine and the management of appeals and local commercial courts regarding the results of the work of commercial courts of Ukraine in 2022. URL : <https://court.gov.ua/press/news/1386291/>

9. Remote justice during the war – draft law No. 8358 was registered in the Council on December 15, 2022. URL : <https://thepage.ua/ua/news/distancijnij-sud-pid-chas-vijni-zakonoprojekt-8358-vzhe-v-radi>

10. Voitsechovsky M. Repeal of the Economic Code: worth it or not? Legal newspaper. URL : <https://radako.com.ua/news/skasuvannya-gospodarskogo-kodeksu-var-to-chi-ni>

11. Information on the state of administration of justice by the commercial courts of Ukraine and the Commercial Court of Cassation as part of the Supreme Court in 2022. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_zbor_sud.pdf

12. Decision of the Council of Judges of Ukraine dated August 5, 2022. URL : <https://court.gov.ua/archive/1305465/>

13. On Amendments to the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" on Changing the Jurisdiction of Courts : The Law. URL : https://ips.ligazakon.net/document/t161402?an=&ed=2022_01_01&dtm=&le=

14. Resolution of the Northern Commercial Court of Appeal on case dated February 17, 2023 No. 910/12280/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109042660>

15. Resolution of the Eastern Commercial Court of Appeal on case dated February 17, 2023 No. 922/3642/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109042751>

16. Resolution of the Northern Commercial Court of Appeal on case dated February 15, 2023 No. 910/3648/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109013160>

17. Resolution of the Central Appellate Commercial Court in case dated February 16, 2023 No. 904/2859/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109014068>

18. Resolution of the Northern Commercial Court of Appeal on case dated February 13, 2023 No. 910/3984/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108954448>

19. Resolution of the Northern Commercial Court of Appeal on case dated February 7, 2023 No. 910/7385/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108873216>

20. Resolution of the Eastern Commercial Court of Appeal on case dated January 31, 2023 No. 920/1316/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109012975>

21. Dyachenko S. V., Sydorochuk V. O. The rule of law: a scientific view, normative consolidation. *Legal bulletin*. 2018. No. 6. P. 71–77.

22. Dyachenko S. V., Tsysar G. I. Implementation of the principle of the rule of law through the prism of electronic justice: theoretical and practical approaches. *Actual problems of domestic jurisprudence*. 2018. Vol. 6, No. 1. P. 111–114.

23. Korchynska O., Nedoshitko A. Ensuring financial and economic security of enterprises in modern conditions. *Scientific innovations and advanced technologies*. 2022. No. 5(7). URL : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5\(7\)-170-180](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5(7)-170-180) (date of access: 25.02.2023).

24. Sichko N. P., Dyachenko S. V. Moratorium on Opening Bankruptcy Proceedings During Martial Law. *Scientific space: current issues, achievements and innovations*. 2022. P. 185.

S. Diachenko, A. Shcherbyna. Commercial jurisdiction during marital state - it cannot be stopped to continue

The article highlights the peculiarities, changes and innovations of economic justice during the period of martial law. The article specifies the main principles and methods of regulating the economic process for the period from February 24, 2022. The current legislation of Ukraine regarding the introduction of corrections, clarifications and changes in general has been analyzed.

The conditions of martial law significantly affected the economic activity of enterprises. Restrictions on the transportation of goods were introduced, which affected their production and sale. Also, enterprises may be forced to stop their work due to restrictions on the movement of people in certain areas or bans on activities that may cause danger.

In such conditions, economic disputes acquire special importance, since the economic stability of enterprises becomes extremely important for ensuring the functioning of the country's economy. And at the same time, in the conditions of martial law, new economic disputes may arise related to restrictions on the movement of goods and services, violation of contractual obligations, changes in terms of payment and many other factors. It is argued that the war on the territory of Ukraine and its consequences affected the judicial system, which led to corrections in judicial economic processes.

It was found that today commercial courts can be conditionally divided into those that cannot work at all (their cases have been transferred to other courts located in safer territories), those that work normally with compliance with safety recommendations, and those whose operating mode is as close as possible to the regular one (commercial courts of Zaporizhzhya, Donetsk, Kharkiv and Luhansk regions and the Eastern Commercial Court of Appeal). In general, economic proceedings continue to be carried out, cases are considered, and decisions are made [8].

It has been proven that in the event of the introduction of martial law in Ukraine, economic justice does not stop its activity, but some of its aspects have changed.

Keywords: *judicial process during the war, economic litigation, recent changes in legislation, improved regulation of the process, judicial procedure.*

Стаття надійшла до редколегії 7 березня 2023 року